

Zaključno se može reći da ovaj zbornik svojom interdisciplinarnošću, ozbiljnošću teorijskih analiza i mnoštvom aktualnih podataka, zainteresiranom čitatelju omogućava zanimljiv uvid u hrvatsku ruralnu tranziciju u kontekstu unutarnjih razvojnih problema i globalizacijskih izazova.

Željko Pavić

Iva Rinčić Lerga (ur.)
BIOETIKA I GENETIKA: IZMEĐU
MOGUĆNOSTI I ODGOVORNOSTI
Zbornik radova VIII. bioetičkog
okruglog stola
Medicinski fakultet Sveučilišta u
Rijeci – Katedra za društvene znanosti,
Rijeka, 2008., str. 136.

10. Dani bioetike održani u Rijeci 15. i 16. svibnja 2008. godine u organizaciji Katedre za društvene znanosti Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Međunarodnog udruženja za kliničku bioetiku i Hrvatskog bioetičkog društva – Podružnica Rijeka javnosti su, osim ostalih događanja (poput okruglog stola na temu Bioetika i medicinsko pravo, te promocije novih brojeva edicije *Bioetičke sveske*) predstavile i novitet biblioteke *Klinička bioetika*. Riječ je Zborniku radova s prošlogodišnjeg okruglog stola, održanog također u okviru riječkih Dana bioetike (17. i 18. svibanj, 2007.), objavljenog pod istim nazivom pod kojim je održan i spomenuti skup: *Bioetika i genetika: između mogućnosti i odgovornosti*. Izdavač Zbornika je Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci - Katedre za društvene znanosti, urednik spomenute biblioteke Ivan Šegota, urednica Zbornika

Iva Rinčić Lerga, dok su ulogu recenzenta preuzeli Miljenko Kapović i Amir Muzur. Zbornik sadrži 136 stranica, a sastoji se od Riječi urednika, sadržaja, 13 poglavlja i kazalo imena, broj referenci citirane i korištene literature.

Naslov prvog teksta u Zborniku je *Bioetički aspekti genetske modifikacije*. Riječ je o tekstu kojeg je Miroslav Radman autorizirao, a koji je, po audio zapisu usmenog izlaganja Miroslava Radmana s prošlogodišnjih Dana bioetike, za tisak priredila urednica Zbornika Iva Rinčić Lerga. Iako Radmanov pristup prezentiranju odabrane teme nije opterećen strogom formom i metodologijom znanstvenog članka, te zadržava stanovit odmak prema dominantnim trendovima suvremenih bioetičkih rasprava, zasigurno predstavlja poticajan znanstveni i intelektualni uvod u cjelokupnu tematiku Zbornika. Krećući od odnosa bioetika - genetika kao ishodišta svojih razmišljanja, Radman se osvrće na ideju i koncepciju suvremene znanosti uopće, njenih (ne)postojećih (bioetičkih) ograda i ciljeva, te metodoloških pristupa kojima bi trebao/morao težiti mladi znanstvenik danas.

Ljiljana Zergollern-Čupak u svom se radu *Bioetika i medicinska genetika: sinergističke ili antagonističke znanosti?* dotiče nekih bitnih pitanja suvremene medicinske genetike. Opravdano i odgovorno nastojeći pojmiti bioetičku/e dimeziju/e današnje liječničke struke (u čemu joj zasigurno pomaže i njen dugogodišnji rad i iskustvo u polju humane genetike), Zergollern-Čupak ide korak dalje od znanstveno-stručnih ili tehničkih pitanja *nove* genetike i otvara prostor pitanjima etičko – društvenog karaktera, pozivajući istovremeno na ublažavanje nekad vladajućeg antro-

pocentrizma umjerenijim i danas bioetici prihvatljivijim/primjerenijim oblicima biocentrizma, animalizma i fitocentrizma, te ekocentrizma.

U Zborniku su objavljena i dva sažetka izlaganja s prošlogodišnjih Dana bioetike bez teksta in extenso: Darko Polšek *Neusporedne povijesti bioetike i eksperimentiranja na ljudima* i Saša Ostojić: *Genetičko savjetovalište*.

Etička načela genetskog testiranja: oštećenje sluha Jasminke Pavelić prvi je u nizu radova konkretne znanstveno – stručne problematike u kojem autorica ističe važnost ranog prenatalnog testiranja kao preduvjeta unapređivanja genetskog savjetovanja i što kvalitetnije habilitacije. U zaključku svog teksta Pavelić upozorava i na (ne)prihvatljive socijalne konotacije genetskog testiranja, što svakako zahtjeva oprez u njihovom etičkom promišljanju, propitivanju i pokušajima etičkog definiranja.

Pojmom ljudskog dostojanstva kroz povijest od predkršćanskog shvaćanja čovjeka, preko filozofsko – kantovskih uporišta utemeljenja ljudskog dostojanstva, sve do ideje dostojanstva u suvremenim međunarodnim pravnim i bioetičkim normama u radu *Ljudsko dostojanstvo i genetske intervencije: etičko propitivanje i načela* bavi se Luka Tomašević. S obzirom na suvremeni razvoj biomedicine, posebno genetike, Tomašević u svom radu promišlja i propituje jesu li pojam, ideja i sadržaj čovjekovog dostojanstva danas ugroženi te do kuda sežu prihvatljive granice znanstvenih proučavanja, zahvata i istraživanja.

Tematski se nadovezujući na prethodne radove, Goran Mijaljica u svom radu *Genetsko testiranje kod Huntingtonove bolesti: kada, zašto i na čiji zahtjev?*, naglasak stavlja na etičku problematiku genetskog

testiranja, specifičnog degenerativnog neurološkog poremećaja kojim se ne samo otvaraju dosad nepoznata znanstvena pitanja, već i etička pitanja autonomije i dostojanstva čovjeka kao polazišne točke suvremene bioetičke misli.

U zajedničkom radu *Mogućnosti i zamke genetike u medicini danas* Anamarije Gjurran-Cohe i Gordane Pelčić istaknuta je etička dimenzija bolesti cistične fibroze s obzirom da najnovija genetička dostignuća omogućuju otkrivanje genskih predispozicija na spomenutu bolest, istovremeno otvarajući brojna pitanja ne-medicinskog karaktera, posebno ona koja se dotiču problema diskriminacije oboljelih.

Rad *Odgovornost naučnika i filozofa u novom milenijumu* Željka Kaluđerovića polazi od stajališta po kojem je suvremena znanost „vladajuća religija našeg vremena“ (C. F. von Weizsäcker), a u kojem se autor bavi pitanjima položaja, uloge i odgovornosti znanstvenika u modernom društvu. Ne umanjujući opasnost posljedica nekontroliranog razvoja znanosti i njenih tehničkih dostignuća, rješenje, za Kaluđerovića nije u bezrazložnoj i bezuspješnoj kritici spomenutih procesa već u promjeni edukacijskih mjera i kriterija, poticanju snažne odgovornosti znanstvenika svih profila prema mogućnostima, ali i obavezama vlastitih znanstvenih disciplina, te značenju njihovih učinaka.

Iva Rinčić Lerga u svom radu *Bioetika i genetika: o kakvoj je sve odgovornosti moguće govoriti?* nastoji prepoznati i odrediti razine odgovornosti u genetici kroz definiranje subjekata moralnog odgovornog djelovanja. Osim individualne odgovornosti pojedinca u genetici, autorica si postavlja i pitanje li je danas već moguće govoriti i o odgovornosti na drugim, uvjetno rečeno

višim razinama, odgovornosti koje uključuju veći krug ljudi, određenu zajednicu, društvo u cjelini - riječ je prije svega o odgovornosti na razini obitelji, odgovornosti političara i konačno, o odgovornosti korporacija kao središnjih aktera suvremenog globalizacijskog svijeta.

Marina Feštin u kratkom radu *Ograničenja genetskih istraživanja i tko ih definira?* pokušava ukazati na izazove koje pred nas stavlja suvremena znanost i njena sve veća primjena u svakodnevnom životu. Zauzevši se za konstruiranje novih pravnih i etičkih kategorija, autorica nažalost ne nudi konkretnija rješenja izloženih problema.

Članak *Neurogenetika, eugenika i neuroetika* zajednički je rad Ervina Jančića, Morane Brkljačić, Ive Sorta Bilajac, Ivana Kapovića i Igora Prebilića u kojem se autori bave neurologijom, čiji je sadašnji status, ali i budućnost, uslijed silovitog razvoja genetike obilježen pojavom kompleksnih (neuro)etičkih pitanja.

Goran Grgec u radu *Puštanje GMO u prirodu – između rizika i opreza* propituje posljedice primjene novih znanstvenih otkrića na primjeru opasnog insekticida DDT-a - riječ je o sukobu dvaju načela, načela principa opreza (gdje god postoji opasnost, istraživanja treba obustaviti) i načela procjene rizika (obustavljaju se samo ona istraživanja za koja se procjeni prevelik rizik), a upravo odabir među njima ima veliku ulogu u daljnjim kretanjima razvoja znanosti, ali i na opstanak života na Zemlji.

Već i ovakav uvid na razini prikaza u sadržaj Zbornika upućuje na zaključak kako Zbornik sadrži radove raznovrsne tematike, koje iz različitih znanstvenih, izvan - znanstvenih, odnosno stručnih perspektiva sagledavaju pojedine teme međudnosa

bioetike i genetike. 13 radova in extenso i dva sažetka ne razlikuju se samo po odabiru tematike već i po metodologiji, odnosno pristupu i obradi pojedinih tema. Tako jednu skupinu radova čine radovi informativnog karaktera, drugu specifično problemski, dok treću skupinu sačinjavaju znanstveno provokativni i metodološki korektni radovi. Zbornik je ponajprije namjenjen publici koja već posjeduje određena bioetička, odnosno genetička predznanja i interese, a unatoč navedenoj raznolikosti odlikuje se pristupačnošću i razumljivošću sadržaja te je za očekivati i da će i među studentskom publikom pronaći svoje čitatelje.

Iva Rinčić Lerga

Manfred Prisching
BILDUNGSIDEOLOGIEN
Ein zeitdiagnostischer Essay an der Schwelle zur Wissensgesellschaft
VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden, 2008., str. 229.

Manfred Prisching (Bruck na Muri, 1950.) profesor je pri Institutu za sociologiju Fakulteta društveno-ekonomskih znanosti Karl-Franzens Sveučilišta u Grazu, član Austrijske akademije znanosti i gostujući predavač u više austrijskih i američkih sveučilišta. Autor je desetak knjiga i brojnih članaka u granama ekonomske sociologije, sociologije politike, sociologije kulture, sociologije znanosti, socijalne povijesti ideja. U radovima zahvaća niz pitanja postmodernih društava (strukture i procesi, globalizacija, europske integracije, socioekonomska pitanja, individualizam,